

LiBeRtE
yayınları

Orwell, George, *Totalitarizm Üzerine, Derleyen ve Çeviren:*
Sadi Yumuşak Ankara: Liberte Yayınları, Şubat 2024.

Totalitarizm Üzerine

George Orwell

Derleyen ve Çeviren Sadi Yumuşak

LIBERTÉ

Totalitarizm Üzerine

George Orwell

Derleyen ve Çeviren: **Sadi Yumuşak**

ISBN: 978-605-9823-55-5

Liberte Yayınları® | 239

© 2021, Liberte Yayınları®

2. Baskı: Şubat 2024; 1. Baskı: Mayıs 2021

Tüm hakları saklıdır. Tamamı veya herhangi bir parçası, hiçbir şekilde fotokopiyle veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz ve dağıtılamaz. Yayınevimiz bunu yapanlar ve buna teşebbüs edenler hakkında kanunî takibat yaptırma hakkına sahiptir.

Yayın Editörü: **Emre Turku**

İç Tasarım: **Abdurrahman Yılmaz**

Kapak Tasarımı: **Müşerref Merve Şahin**

Kapak Görseli: **İspanya İç Savaşı**

Baskı: **Reprobir Matbaa**

Adres: 1514. Sokak, No: 23, 06378 İvedik OSB Yenimahalle / Ankara

Telefon: (312) 395 20 29 | Sertifika No: 47381

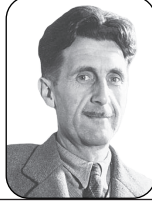
LiBeRtE
yayıncı grubu

Adres: GMK Bulvarı No: 108/16, 06570 Maltepe, Ankara

Telefon: (312) 230 87 03 | Faks: (312) 230 80 03

E-mail: info@liberte.com.tr | Web: www.liberte.com.tr | Sertifika No: 16438

Liberte Yayınları® Liberte Yayın Grubu'nun tescilli bir markasıdır.

George Orwell

Asıl adı Eric Arthur Blair olan George Orwell (25 Haziran 1903 – 21 Ocak 1950), 3 Eylül 1945 tarihinde *Commentary* adlı bir dergiye gönderdiği kısa özgeçmişinde şöyle yazar:

"1903 yılında orta sınıf bir Anglo-Hint ailenin çocuğu olarak dünyaya geldim ve 1917-21 yıllarında Eton Koleji'nde okudum. Eton'da okumamın tek nedeni burs kazanmış olmamdı, yoksa orada eğitim gören çoğu kişinin bulunduğu sosyal tabakaya mensup değilim. 1922 yılından 1927 yılına dek Burma'da Hindistan İmparatorluk Polis Teşkilatı'nda görev yaptım. Bu iş bana tamamen tersti ve 1927 yılı sonunda izinli olarak yurda döndüğümde gazetecilik yapmaya karar vermiştim. Kimseyi tanımadığım için başlangıçta bir yere giremedim. 1928-1929 yıllarında Paris'te yaşayıp bir roman yazdım fakat hiç kimse onu yayınlamayı kabul etmeyince imha ettim ve param bitince bir süre bir otelde, ardından bir Rus restoranında bulaşıkçılık yaptım. İngiltere'ye dönünce düşük ücretli çeşitli işlerde çalıştım. İki yıl ucuz özel okullarda öğretmenlik yaptım. Sonra kitaplarımdan geçinmeye yetecek kadar para kazanmaya başlayınca bir kitapçıda yarı zamanlı çalıştım ve evlendikten sonra kısa bir süre küçük bir bakkal dükkânım oldu. 1936 yılında evlendim ve o yılın sonunda eşimle birlikte İspanya'ya gittim. Eşim Barcelona'da çalıştı, ben ise Aralık 1936 ile Haziran 1937 arasında Aragon cephesinde POUM milislerinde görev yaptım. Başlangıçta başkalarına değil de POUM milislerine katılmam tesadüftü fakat daha sonra böyle olduğuna memnun oldum çünkü bu bana politik olaylar hakkında başka türlü sahip olamayacağım içeriden bilgi sahibi olma olanağı verdi. Haziran başlarında Huesca yakınlarında faşist bir nişancı tarafından vurula-

rak yaralandım ve bunun hemen ardından İngiltere'ye geri döndük. O sonbahar ciddi bir hastalığa yakalandım ve birkaç ay sanatoryumda kaldım, ardından yaklaşık 6 aylığına Fas'a gittik. Savaş patlak verince orduya kabul edilmedim (D Sınıfı) fakat 3 yıl Vatan Muhafızları saf-larında yer aldım. 2 yıl *BBC Doğu Servisi*'nde çalışıp Hint öğrencilere yönelik İngilizce yayınlar düzenledim, ardından 1943 yılı sonunda bir yıllığına *Tribune* dergisinin edebiyat editörlüğünü devraldım. Eşim 4 yıl Sansür Dairesi'nde ve Gıda Bakanlığı'nda bulundu ve burada aşırı derecede çok çalıştırılması korkarım kısmen ölümüne yol açan nedenlerden biri oldu. 1944 yılının Haziran ayında 3 haftalık bir erkek çocuğu evlat edindik. 1945 yılı başında *Observer* dergisi için Fransa'ya gittim ve ben oradayken eşim aniden ve beklenmedik bir şekilde vefat etti. Elimden gelen en kısa zamanda Fransa'ya döndüm ve teslim olmasının hemen öncesinde ve hemen sonrasında bir süre Almanya'da kaldım. Geri dönünce *Tribune* dergisinin edebiyat editörlüğüne devam etmedim fakat yakında tekrar onlar için bir sütun yazmaya başlayacağım ve diğer birkaç gazeteye de düzenli yazılar yazmaktayım. Evde bana ve şimdi yaklaşık 16 aylık ve çok sağlıklı olan küçük oğluma bakan bir yardımcım var.

Yayınlanmış 10-12 kitabım var. Bunların daha çok tanınanları: *Paris ve Londra'da Beş Parasız* (1933), *Burma Günleri* (1934), *Wigan İskeleyi Yolu* (1937), *Katalonya'ya Selam* (1938), *Hayvan Çiftliği* (1945). Çok kısa bir kitap olan *Hayvan Çiftliği* 1940 yılından beri yazabildiğim ilk kitap. Bir süre önce başka bir romana başladım fakat hayatta kalmak için yapılması şart olan gazetecilik işlerinin baskısı altında onu 1947 yılından önce bitirebileceğimi sanmıyorum."

George Orwell'in bahsettiği bu son kitap 1949 yılında yayınlanan *1984* adlı ünlü romanıdır. Bu kitabın yazımı bittikten yaklaşık bir ay sonra, 1949 yılının Ocak ayında verem teşhisiyle Gloucestershire'daki bir sanatoryuma yatırılır. Eylül ayında Londra Üniversitesi Hastanesi'ne nakledilir, 1950 yılı Ocak ayında da vefat eder.

İÇİNDEKİLER

Önsöz	9
İspanya İç Savaşı Konusunda Baklayı Ağzından Çıkarmak	13
Zenciler Sayılmaz	25
Yolculuk Notları	33
Franz Borkenau'nun <i>Totaliter Düşman</i> Kitabı Üzerine	39
Faşizm Kehanetleri	43
Söz Konusu Vatanı Sağ-Sol Teferruatıdır	49
Sanat ve Propagandanın Sınırları	57
Edebiyat ve Totalitarizm	63
İspanya İç Savaşı'nın Ardından	69
Savaş Suçluları Kimlerdir?	97
Faşizm Nedir?	107
F. A. Hayek'in <i>Kölelik Yolu</i> ve K. Zilliacus'un <i>Geçmişin Aynası</i> Kitapları Üzerine	113
Şovenizm Üzerine Notlar	117
Basın Özgürlüğü	145

Kötümser İlerlemecilik	159
Parkta Özgürlük	165
Edebiyatın Sonu	169
Zamyatin'in <i>Biz</i> Romanı Üzerine	187
James Burnham ve <i>Yönetici Devrimi</i>	193
Neden Yazıyorum	223
<i>Hayvan Çiftliği</i> 'nin Ukraynaca Basımına Önsöz	233

Önsöz

BU KİTAP 1945 YILINDA YAYINLANAN *HAYVAN ÇİFTLİĞİ* ve 1949 yılında yayınlanan *1984* adlı eserleriyle uluslararası ün kazanan George Orwell'in söz konusu kitaplarına kaynaklık eden totalitarizm eleştirilerinin işlendiği çeşitli yazılarını kapsayan bir derlemedir. Yazarın ele aldığı konuların özellikle Türkiye'de okuyucular tarafından daha iyi anlaşılabilmesi açısından çok sayıda dipnot verilmiş olup çevirmenin notları sembollerle, Orwell'in notları ise rakamlarla belirtilmiştir.

George Orwell tarafından *Hayvan Çiftliği* kitabına önsöz olarak yazılmışsa da yayıncılar tarafından kitapta yer verilmeyip yıllar sonra ortaya çıkarılmasının ardından Penguin yayınevinin 2000 yılı baskısında—o da önsöz değil, ek olarak—yer verilen “Basın Özgürlüğü” başlıklı yazının da yer aldığı bu makaleler okura George Orwell'in düşüncelerinin zaman içerisinde nasıl evrildiğini de görme imkânı sağlayan kronolojik bir sıra içerisinde sunuluyor.

Örneğin, bu bakımdan dikkat çekici bir nokta George Orwell'in faşizme karşı mücadele konusundaki düşüncelerinde gerçekleşen

değişimdir. Özellikle bu derlemenin “İspanya İç Savaşı Konusunda Baklayı Ağzından Çıkarmak” (1937) ve “Zenciler Sayılmaz” (1939) başlıklı ilk iki yazısında George Orwell’in Troçkizme oldukça yakın bir konumdan faşizme karşı geniş işbirliği politikalarını hararetle eleştirdiği, komünist partilerin bu politikalarına karşı mücadele eden “radikal sol” gruplarla benzer görüşleri savunduğu görülür. Fakat Nazi Almanyası ile Britanya arasında savaş başlayınca George Orwell —“Söz Konusu Vatanı Sağ-Sol Teferruatı” (1940) başlıklı altıncı yazıda çarpıcı bir şekilde görüldüğü üzere— “aşırı sol” olarak adlandırılabilir bu düşünceleri hızla terk eder ve gerek İspanya’da gerekse diğer ülkelerde komünist partilerin izledikleri “Halk Cephesi” politikalarını “sağ” olarak nitelendirmiş olmasını bir yana bırakıp bu kez Nazizm’e ve Faşizme karşı “vatan savunması” adında daha geniş işbirliği politikası savunmaya başlar. Bu süreçte George Orwell’in “demokratik sosyalizm” olarak tanımlamayı tercih ettiği politik düşüncelerinde genel olarak totalitarizme karşı, özel olarak da uluslararası komünist harekete egemen olan Stalinist totalitarizme karşı mücadele ve özgürlük savunusu belirleyici hale gelir.

George Orwell’in politik konumu hakkında şimdiye dek birçok farklı şey söylenmiştir. Bu derlemede yer alan yazılarının da bu konuda okura net bir fikir verdiği söylenemez. Bu yazılarda bir yandan dünyadaki mevcut büyük sosyo-ekonomik eşitsizliklere karşı tepki duyarak sosyalist düşüncelere yönelen, diğer yandan ateşli bir özgürlük sevdalısı olarak dünyadaki mevcut sosyalist pratiklere ve akımlara karşı en sert totalitarizm eleştirileri yapıp liberal değerlere sahip çıkan ve liberal düşüncelere yönelen bir kişidir George Orwell.

Bu yazılar arasında “Şovenizm Üzerine Notlar” (1945) başlıklı deneme ise böyle bir derleme ve çeviri yapma fikrine kaynaklık

etmek gibi özel bir yere sahiptir. George Orwell'e göre totalitarizme giden yolda atılan ilk önemli adım insanın özgürlüğü, özgür düşüncüyü önce kendi kafasının içinde prangaya vurması ve böylece tarafgirliğin, hatta fanatizmin gerçeğe, doğruya, akla, sağduyuya, ahlâka ve vicdana üstün gelmesidir. Yazılışının üzerinden yaklaşık 75 yıl geçmiş olmasına rağmen bu denemenin okuyucuya sanki bu günlerde yazılmış hissi vermesi yazar ve eseri için ne kadar takdire şayan ise ne yazık ki günümüzdeki egemen politik kültür için de o kadar tersi geçerli olsa gerektir.

İşte bu derleme ve çeviriden ümit edilen de bu sorunun aşılmasına, politik kültürün her boydan ve soydan totalitarizm, dogmatizm, fanatizm, şovenizm ve militarizmden arındırılmasına karınca kararınca katkıda bulunabilmektir.

Sadi Yumuşak

İspanya İç Savaşı Konusunda Baklayı Ağzından Çıkarmak*

I

İspanya İç Savaşı sırasında herhalde 1914-18 yıllarındaki Büyük Savaş'tan** bu yana yaşananların tümünden daha fazla yalan üretilmiştir fakat, rahibelerin *Daily Mail**** muhabirlerinin gözleri önünde tecavüz edilerek çarmıha gerilmesi gibi tüm o katliam hikayelerine rağmen, bunlar arasında en çok zarar verenlerin faşizm yanlısı gazeteler olduğundan samimi olarak kuşku duyuyorum. Britanya halkı tarafından mücadelenin gerçek mahiyetinin kavranmasını

* Özgün adı: "Spilling the Spanish Beans". *New English Weekly*, 29 Temmuz ve 2 Eylül 1937.

** Birinci Dünya Savaşı önceleri Büyük Savaş (Osmanlıcada "Harbi Umumi") olarak adlandırılıyordu.

*** Britanya'nın geleneksel sağcı bulvar gazetesi.

engellenenler çok daha incelikli çarpıtma yöntemlerine başvuran *News Chronicle** ve *Daily Worker*** gibi solcu gazeteler olmuştur.

Bu gazetelerin o kadar özenle gözlerden gizledikleri gerçek şu ki (yarı özerk Katalan hükümeti dahil) İspanya hükümeti faşistlerden çok devrimden korkuyor. Artık savaşın bir tür uzlaşmayla son bulacağı neredeyse kesin görülüyor ve Bilbao'nun düşmesine parmağını dahi oynatmaksızın seyirci kalan hükümetin zafer kazanmak istediğinden şüphelenmek için bile neden var; fakat kendi devrimcilerini ezmek konusundaki titizliğine ise hiç kuşku yok. Bir süredir terör dönemi —siyasi partilerin zorla bastırılması, basının sansürle susturulması, sürekli casusluk yapılması ve insanların yargılanmaksızın kitleler halinde hapishanelere doldurulması— devam ediyor. Barcelona'dan haziran sonlarında ayrıldığımda cezaevleri dolup taşıyordu; aslında normal cezaevleri uzunca bir süredir yetersiz kalıyor, mahkûmlar boş dükkanlara ve onlar için bulunabilen başka geçici mezbeleliklere tıklarıyorlardı. Fakat dikkate değer olan, hapishanelerde olan kişilerin artık faşistler değil, devrimciler olması; orada olmalarının nedeni ise düşüncelerinin fazla sağ olması değil, fazla sol olması. Ve onların buralara konmasından sorumlu kişiler ise daha isimlerini duyar duymaz Garvin'in*** zangır zangır titrediği korkunç devrimciler olan Komünistler.

Bu arada Franco'ya karşı savaş devam ediyor fakat ön saflardaki siperlerde çarpışan zavallı bahtsızlar dışında İspanya hükümeti tarafındaki hiç kimse bunu esas savaş olarak görmüyor. Esas mücadele devrim ile karşı-devrim arasında; 1936'da kazandıklarının küçük bir bölümünü elde tutmaya beyhude çabalayan işçiler ile

* Liberal eğilimli bir gazete olarak bilinip yayın hayatı 1960 yılına kadar devam etmiştir.

** Büyük Britanya Komünist Partisi'nin yayın organı olup 1966 yılından sonra *Morning Star* adını almıştır.

*** *The Observer* gazetesinin sağcı genel yayın yönetmeni James Louis Garvin.